

Въздействието на масата върху нейните избрани синове е силно, непреодолимо. И не това е злото; нещастieto е, когато държавникът се окончателно превие подъ това влияние. Политикът, който не запазва спокойствието на своята мисъл и свободата на своите решения въ такова време, потъва въ буйните влечения на момента. Той не разграничава ясно страстите отъ разумните задачи, за които трѣбва до край да се бори. Такъвъ политикъ не познава компромиситѣ. Той е особено опасенъ, когаго има да защищава една народна кауза, считана отъ всички за права, но за която му не стигатъ сили, за да я осъществи изцѣло.

М-ръ Даневъ бѣше обхванатъ отъ вика, който заглушаваше страната; той се слѣ съ него. Презъ всичката му дейность, като делегатъ и като министъръ председателъ, той не чуваше освенъ ехото на своите собствени идеи. Той не съобрази, че въ юний 1913 год. България не бѣше тази отъ месецъ октомврий, — следъ голѣмитѣ победи. И ако делегатътъ Даневъ е могълъ да говори по нервно, по безотговорно — на министъръ Даневъ това вече не бѣ позволено: разликата въ респекта и въ силата на нашата държава презъ дветѣ години бѣше колосална.

Внимателниятъ разборъ на дейността на президента, впрочемъ, открива, че той не е могълъ да издържи последователно една политическа идея. Ядливъ и буренъ, при по-спокойно време — преди пристѣпване къмъ смелото, решително дѣло — неговата воля се разклаща бърже въ днитѣ на истински тревоги. Кратките прояви на енергия, жестътъ, който създава илюзията за подвигъ и за офанзива, се смѣнятъ бърже съ опасна колебливость. Театралните, горди пози минаватъ веднага въ неузнаваема уплаха.

Войната съ Турция не намѣри по-пламененъ, по-буенъ защитникъ отъ д-ръ Даневъ, — както чрезъ законодателството, нагласено да я подготви, така и презъ самата борба, която води, за да я наложи. Едно малко затруднение при Лозенградъ, обаче, веднага му внуши мисълта за посрѣдничество на великите държави, за спасението на България чрезъ помощта на чужди сили. Започва се междусъюзническата война — естественъ резултатъ отъ крайна, безкопромисна политика. Намѣсватъ се дипломати. Не даватъ никакви гаранции. М-ръ Даневъ спира веднага военните действия на югъ, заедно съ голѣмитѣ обходни действия въ стара Сърбия на северъ. По-после, той дава своята оставка, като гнѣвенъ протестъ срещу голѣмото претѣпление, което било извършено, за да се разруши неговото дѣло, но приема да остане, за да ликвидира една политика, за която не иска да носи отговорность, до като се стопи съвсемъ политически — като вжгленъ.

Никога единъ нашъ кабинетъ не е започвалъ своята дейность съ по-голѣма самоувѣреность, не е будилъ по-голѣми надежди, отколкото кабинетътъ Гешовъ—Даневъ. Той измѣни конституцията, за да осигури по-широкъ размахъ на своята външна политика; той събира въ София балканските владѣтели, за да ѝ даде блѣстящъ, шуменъ изразъ; той почна войната, която бърже покри съ удивлението на Европа армията, правителството и народа. Оказа се скоро, че цѣлата тази политическа феерия стои на картонена, несигурна основа и буритѣ на войната я отнесоха, като една легенда.

Стана ясно, че силитѣ за голѣмото народно дѣло, сж много скромни; че успѣхътъ му не е подсигуренъ нито при близки, нито при по-далечни държави. Оказа се сжщо, че правителството не е господаръ въ своята собствена държава, кждето дилетанти въ политиката и фанфарони въ стратегията могатъ да погубватъ всичко съ една лудория. Така кабинетътъ Гешовъ—Даневъ изнемогваше въ стихийтѣ, които роди собствената му политика, безсиленъ да наложи решения, съобразно съ интереситѣ на страната. А войната следваше своя пжтъ на кърви и на грижи; тя поставяше непрестанно все по-голѣми и по неочаквани въпроси. Би било несправедливо, ако кажемъ, че кабинетътъ на д-ръ Даневъ не се погрижи да имъ отговори.